

Inrichting en beheer van de Ecologische Verbindingszone Nederrijck-Reichswald

In het kader van de landinrichting is in 2003 door het Bekken van Groesbeek een Ecologische Verbindingszone (EVZ) aangelegd, vanaf het Nederrijck in de richting van het Reichswald. De zone beslaat een oppervlakte van ongeveer 8 hectare over een lengte van 4 km. Sinds dit jaar wordt de EVZ beheerd door de Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek die daarvoor een pachtcontract heeft gesloten met eigenaar Staatsbosbeheer. In dit artikel wordt ingegaan op de inrichting en het beheer van de EVZ.

Ligging

De Ecologische Verbindingszone Nederrijck-Reichswald begint iets ten westen van de Wylerbaan, ongeveer ter hoogte van huisnummer 33, en loopt dwars op de Wylerbaan door het boerenland naar de Boersteeg, en daarna verder langs de Duitse grens om tenslotte bij de Hettsteeg te eindigen.

Functies

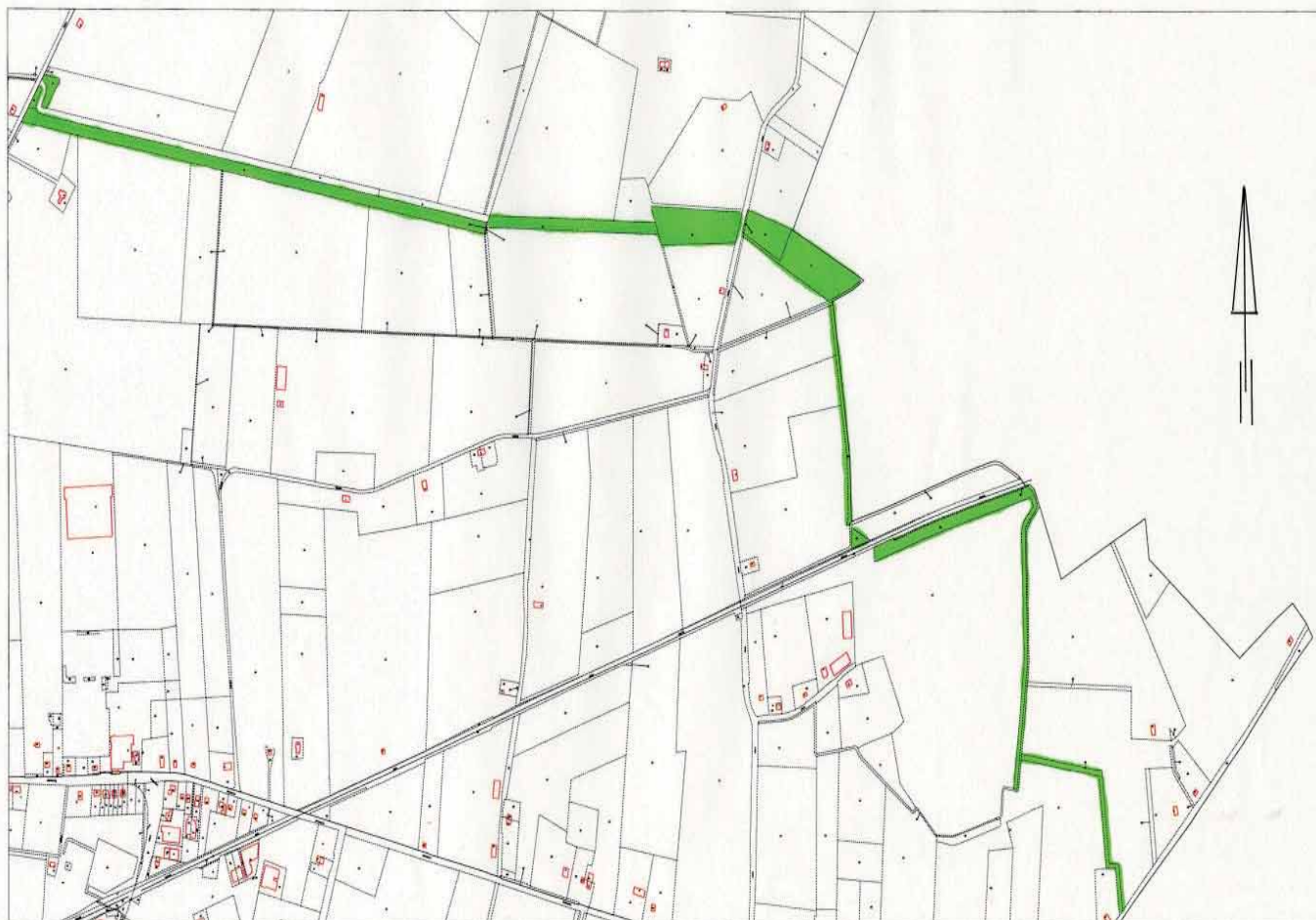
De EVZ vervult functies op het gebied van ecologie, landschap, recreatie en educa-

tie. De ecologische functie - de verbinding tussen Nederrijck/Duivelsberg en Reichswald - staat voorop. Hoewel de zone momenteel geen deel uitmaakt van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur), draagt ze wel bij aan de doelen van de EHS: het tot stand brengen van een samenhangend netwerk van natuurgebieden.

Oorspronkelijk is de EVZ vooral bedoeld voor de das. Onder de Wylerbaan en de Boersteeg is een faunatunnel aangelegd waardoor dieren veilig kunnen oversteken. Ook andere kleine zoogdieren zullen gebruik maken van de groenstrook, evenals vogels, vleermuizen en vlinders. Door een ruimer voedselaanbod, dekking en nestgelegenheid zal het gebied aantrekkelijker worden voor struweelvogels (o.a. roodborsttapuit), roofvogels, patrijs, haas, marterachtigen, amfibieën, libellen, vlinders etc. Het gaat hier veelal om soorten die karakteristiek zijn voor het agrarisch cultuurlandschap en die de laatste decennia sterk in aantal achteruit zijn gegaan. In en rond de poelen zullen zich water- en oevervegetaties ontwikkelen en ontstaat een nieuw leefgebied voor de fauna van kleine wateren.

De tweede functie is landschappelijk van aard. Met de inrichting en het beheer van de

Overzichtskaart EVZ

EVZ streven we naar een passende uitstraling én toegevoegde waarde in het karakteristieke landschap. In het open hellinggebied is de EVZ ingericht met pleksgewijs struweel waardoor er voldoende zichtlijnen blijven. Verder oostwaarts richting Duitse grens is het landschap meer besloten met meer hagen en houtwallen. De verbindingzone heeft daar meer struweel met daarbij enkele poelen in het laaggelegen gebied. De struwelen/hakhoutbosjes en poelen zijn karakteristieke landschapselementen die een belangrijke landschappelijke functie hebben.

De derde functie ligt op het gebied van recreatie en natuureducatie. Een groot deel van de zone ligt langs paden die toegankelijk zijn voor het publiek. Ook is de zone zelf in het algemeen vrij toegankelijk voor wandelaars. Vanwege de noodzakelijke rust en dekking voor het aanwezige wild zijn de smalle stroken langs de Duitse grens niet toegankelijk voor derden. Het gebied leent zich goed voor het houden van natuurwandelingen en educatieve excursies die regelmatig door lokale groepen zoals Landschapsbeheer Groesbeek worden georganiseerd. Er is altijd wel iets te zien.

Inrichting

De EVZ is aangelegd op voormalige landbouwgrond die tot 2003 als zodanig in gebruik is geweest. De strook varieert in breedte van 3 meter tot ruim 70 m en beslaat een oppervlakte van in totaal ongeveer 8 ha. De zone bestaat grotendeels uit halfnatuurlijk grasland met pleksgewijs hakhout/struweel en op enkele lager gelegen percelen een poel.

Deze inrichting maakt de verbindingzone tot een geschikt leefgebied voor veel meer diersoorten dan alleen de das waarvoor het plan oorspronkelijk was opgezet. Het

eindbeeld zal bestaan uit bloemrijk grasland met verspreid struweel (struikenvegetatie). Het aangeplante plantsoen bestaat voor de helft uit inlandse eik (*Quercus robur*). De andere helft is een menging van maar liefst elf verschillende inheemse struiksoorten zoals wilde appel, zoete kers, hondsrös, gelderse rös, hazelaar en haagbeuk. In die struwelen zullen enkele opgaande bomen staan. Deze bomen zijn onder meer van belang voor vleermuizen die zich hierop kunnen oriënteren in het relatief open land.

Inrichting per deelzone

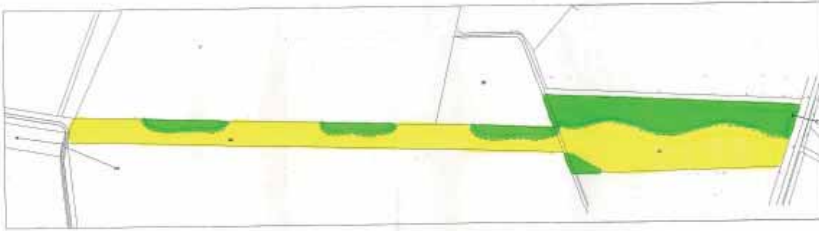
Hieronder volgt een beschrijving van de inrichting per deelzone (van west naar zuidoost), zoals aangegeven op de tekeningen.

A. Zone tussen Wylerbaan en einde Geleilooan

Vanaf de Wylerbaan is goed te zien hoe de EVZ als een groen lint door het cultuurland loopt. Het eerste stuk van 2,4 ha groot ligt naast de Geleilooan, een doodlopende weg die vooral bedoeld is voor aanwonenden en voor de agrarische grondeigenaren die via deze weg hun akkers kunnen bereiken. Dat betekent dat op de EVZ een recht van overpad is gevestigd voor een aantal aanliggende landbouwpercelen. Daar moet dus bij de inrichting en het beheer rekening mee worden gehouden. Er wordt binnenkort een rundveeraster geplaatst met daarin vrije doorgangen naar deze akkers. Dat raster is een onderdeel van een project dat door de gemeente Groesbeek in het kader van het LOP (Landschapsontwikkelingsplan), met subsidie van de provincie, wordt uitgevoerd. De berm van de insteekweg, eigendom van de gemeente, wordt ook afgerasterd zodat de berm niet meer door de gemeente gemaaid hoeft te worden, maar in het beheer van de EVZ wordt meegenomen.

Deelzone A

Deelzone B

Ongeveer 15% van zone A is met struweel beplant, de rest is halfnatuurlijk/bloemrijk grasland. Als gevolg van een rechterlijke uitspraak tijdens het landinrichtingsproces mag de beplanting in een strook van 20 meter, gemeten vanaf de Wylerbaan, niet hoger worden dan 50 cm. Daarom kan daar geen struweelbeplanting worden aangebracht en is er helaas geen beschutting voor dassen en andere kleine zoogdieren. De faunapassage onder de Wylerbaan kan hierdoor niet optimaal functioneren. Dit is een gegeven waar weinig meer aan te doen valt.

Aan het einde van de Geleilooan overheerst het gras Witbol

B. Zone tussen einde Geleilooan en Boersteeg

Aan het eind van de in steekweg wordt de EVZ wat breder, van 20 tot maximaal 65 meter. Ook deze zone van 2 ha is ingericht als halfnatuurlijk grasland met pleksgewijs beplanting. Bij de Boersteeg maakt beplanting zelfs de helft uit van de oppervlakte. Verder is hier ook een rundveeraster aangebracht, met aan de kant van de Boersteeg dassengeleidend raster en een dassentunnel.

C. Zone tussen Boersteeg en de Duitse grens

Achter de Boersteeg loopt de EVZ nog een stukje door, tot aan de Duitse grens. Dit stuk van 1,7 ha bestaat voor een deel uit beplanting, bij de Boersteeg. Er ligt hier nog een opgaand bosje dat in de afgelopen winter door de vrijwilligers van Landschapsbeheer

Groesbeek is opgeschoond. Uitheemse coniferen zijn verwijderd, het dichtgegroeide bosje is uitgedund, de enkele fruitbomen die er staan zijn gesnoeid en opgeknapt. Achter het bosje ligt een schraal grasland met daarin een poel. Botanisch gezien is dit een van de interessantste en meest perspectiefvolle stukken van de EVZ. Het grasland is in oktober vorig jaar geplagd. De voedselrijke bovenlaag is verwijderd waardoor een goede uitgangssituatie is ontstaan voor de ontwikkeling van een soortenrijk schraalland.

Deelzone C

Een bijkomend voordeel van het plaggen is dat de distelhaard is verwijderd. Deze was hier tot ontwikkeling was gekomen door verkeerde groundbewerking tijdens de landinrichting. Omdat er geen afvoer van de grond was voorzien, is het plagsel verwerkt in een ophoging die inmiddels met struweel is beplant. Het plaggen was een onderdeel van het al eerder genoemde LOP-project van de gemeente.

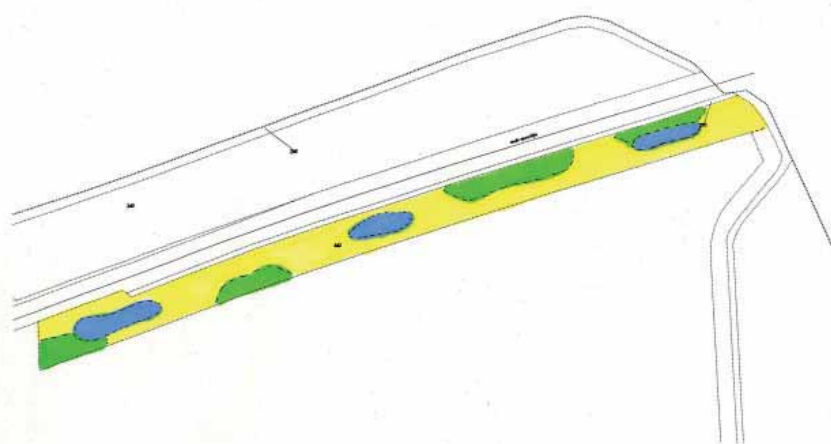
Op het geplagde perceel komt de vegetatie spaarzaam op

D. Zone parallel aan Duitse grens

Deze smalle strook van 7 m breed met een oppervlakte van 0,3 ha bestaat uit een bembegroeiing met pleksgewijs struweel (ca. 25%). De strook eindigt bij de spoorlijn in een driehoekig perceeltje dat volledig is ingeplant.

E. Zone parallel aan spoor

De strook langs de zuidzijde van het spoor is 20 m breed en zo'n 400 m lang, dus 0,8 ha groot. Hierin zijn drie poelen aangelegd en pleksgewijs struweel. De resterende oppervlakte bestaat uit vochtig/nat halfnatuurlijk grasland. De spoorlijn als groene verbindingzone vormt een goede combinatie met de EVZ. Er is hier een brede spoorberm die grotendeels uit struweel bestaat. Door de aanwezigheid van poelen is dit wat betreft te verwachten soortenrijkdom een van de meest interessante stukken van de EVZ.

Deelzone E

F. Zone tussen de spoorlijn en de Hettsteeg

Het laatste deel van de EVZ-zone, met een oppervlakte van 0,8 ha, is een strook van 8 m breed die haaks op de spoorlijn, parallel aan een A-watergang, zuidwaarts loopt en via een knik in oostelijke richting uiteindelijk eindigt bij de Hettsteeg naast een bosje met een dassenburcht.

Langs de A-watergang wordt een schouwpad van 4 m breed (bermvegetatie) vrijgehouden van struweelbeplanting. De resterende zone tot aan de Hettsteeg bestaat grotendeels uit struweel met op twee plaatsen onderbrekingen van enkele tientallen meters vanwege gewenste zichtlijnen.

Het kleine gedeelte ten westen van de Wylerbaan staat niet op de tekeningen aangeduid. Deze strook ligt langs het onverharde pad en loopt vanaf de Wylerbaan naar het bosje dat even verderop langs het pad ligt. Het gaat om een smalle strook van nog geen 150 m lang en 3 rijen bosplantsoen breed.

Beheer

Omdat eigenaar Staatsbosbeheer zich richt op het beheer van grotere, aaneengesloten natuurgebieden heeft zij het beheer van de verbindingzone, feitelijk een lange, smalle, lastig te beheren strook, overgedragen aan de Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek. Daarvoor is vorig jaar een pachtovereenkomst voor de duur van zes jaar gesloten.

Zonder beheer en onderhoud zou de EVZ in korte tijd verruigen en veranderen in een lange strook opgaand bos. Poelen zouden dichtgroeien en verlanden. Daarmee zou de ecologische functie van de EVZ sterk verminderen. Die functie is juist zo groot mogelijk bij een combinatie van (bloemrijk of schraal) grasland met struweel en poelen. Er moet dus regelmatig onderhoud plaatsvinden. Hoe dat beheer aan er uit gaat zien is hieronder beschreven per element.

Halfnatuurlijk/bloemrijk of schraal grasland
Het halfnatuurlijk grasland zal in stand worden gehouden door extensieve begrazing, in principe door rundvee. De eerste jaren zal echter ook moeten worden gemaaid en afgevoerd/gehooid om het verschalingsproces te bevorderen. Dit geldt met name voor het westelijke deel van de EVZ (zone A en B). Daarbij zullen ook schapen worden ingezet om verruiging tegen te gaan. Op het geplagde perceel achter de Boerssteeg, waarop schrale vegetatie tot ontwikkeling zal komen, wordt indien nodig vee ingeschaard.

Hakhout/struweel

Voor de instandhouding van de struwelen zullen deze periodiek worden teruggezet (terugsnoeien tot 20 à 30 cm boven maai-veldhoogte), m.u.v. van soorten als sleedoorn en wilde roos. Regelmatig snoeien van deze laatstgenoemde soorten leidt tot afsterven van de struiken op de plaats van aanplant en massale uitlopervorming in de directe omgeving daarvan. De rozensoorten worden niet hoger dan 2 (eglantier) tot 3 m (hondsroos). Sleedoorn wordt 3 à 4 m hoog. De overige struikvormers worden met een gemiddelde omlooptijd van 6 tot 8 jaar teruggezet. Ook de inlandse eik zal als struik worden beheerd (zgn. hakhoutbeheer), met uitzondering van enkele planten die zullen doorgroeien als opgaande boom. Voor deze langzame groeier geldt een gemiddelde omlooptijd van ca. 12 jaar. Het vrijkomende snoeihout zal in principe ter plaatse worden verwerkt in mutserdhopen en/of in takkenrillen.

Het terugzetten van de verschillende struweelvakken zal niet gelijktijdig plaatsvinden, maar gefaseerd; enerzijds vanwege ongewenste kaalslag, maar ook om verschillen in leeftijd en hoogte te creëren. Deze diversiteit komt ten goede aan de belevingswaarde en - niet minder belangrijk - aan de ecologische waarde. Dit landschapselement is immers aangelegd als ecologische verbindingzone voor flora en fauna.

In de eerste jaren zullen de plantvakken regelmatig moeten worden gemaaid, met name vanwege de probleemonkruiden ridderzuring en de akkerdistel. Voor de EVZ zelf zijn dit natuurlijk geen probleemonkruiden, maar wel voor de nabijgelegen akkers.

Poelen

De poelen zullen periodiek worden opgeschoond. De frequentie is afhankelijk van de mate van dichtgroei. Vooral woekering door lisdodde is een probleem zoals we afgelopen jaren al hebben geconstateerd in de poelen langs de spoorlijn. Door enkele maaibeurten zal worden getracht deze soort in toom te houden. Voor dit klusje hebben we al enkele keren een beroep kunnen doen op de mensen van Landschapsbeheer Groesbeek (LBG). Uitbaggeren om verlanding tegen te gaan zal naar verwachting pas op langere termijn nodig zijn. In de eerste jaren zal op de kale grond rondom de poelen opslag van o.a. wilg en zwarte els moeten worden verwijderd.

Financiering van het beheer

De EVZ bestaat uit relatief smalle natuurstroken in een intensief gebruikt agrarisch gebied. Dat maakt het onderhoud duur. Bovendien is er na de inrichting, tijdens het landinrichtingstraject, langere tijd nauwe-

Een van de poelen bij het Schildbroek, zone E in juni 2006. Inmiddels zijn de poelen begroeid geraakt met lisdodde, die weer verwijderd is door LBG.

Gewone waterranonkel

lijks of geen onderhoud geweest waardoor er haarden met probleemonkruiden (ridderzuring en akkerdistel) zijn ontstaan. Vooral de eerste jaren moet er daarom intensief onderhoud plaatsvinden om overlast door probleemonkruiden voor omliggende agrarische percelen te voorkomen. Verder is er intensief beheer nodig om enige verschraving van de voedselrijke grond te kunnen bewerkstelligen. Dit geldt vooral voor delen van de EVZ waar grond is opgebracht of grondlagen zijn verstoord.

Het beheer is dus relatief duur. De vergoeding die Staatsbosbeheer daarvoor jaarlijks van overheidswege ontvangt is veel te laag om het gewenste beheer te kunnen uitvoeren. Gelukkig heeft de Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek een contract voor een periode van zes jaar kunnen sluiten met het landschapsfonds Via Natura. Daardoor is het mogelijk de EVZ te beheren op de gewenste wijze. Het projectplan met daarin het afgesproken beheer is te downloaden van de website van Via Natura (www.vianatura.nl). Het staat ook op onze website www.ooijpolder-groesbeek.nl.

De uitvoering van het beheer willen we zoveel mogelijk overlaten aan de Ploegdriever, de vereniging voor landschapsbeheer. Voor marktconforme tarieven wordt het werk uitgevoerd door mensen die het gebied goed kennen. Wanneer werkzaamheden niet door de Ploegdriever kunnen worden gedaan, bijvoorbeeld omdat men niet beschikt over de juiste apparatuur of omdat om andere redenen niet kan worden ingegaan op ons verzoek, schakelen we derden in. Dat kunnen bijvoorbeeld ook vrijwilligers zijn. Zo zijn er in het afgelopen jaar enkele werkoctenden

Kamgras vinden we aan de randen van de poelen waar de voedselrijke top laag is verwijderd waarop het kamgras kan gaan groeien.

van Landschapsbeheer Groesbeek (LBG) gehouden op de EVZ. Ook hebben we spontaan hulp aangeboden gekregen van een groep vrienden die enkele uurtjes gezamenlijk in de natuur de handen uit de mouwen wilde steken.

Tenslotte

Het is nog afwachten hoe de EVZ zich in de komende jaren gaat ontwikkelen. Regelmatig komen er meldingen van mensen die iets moois hebben waargenomen. Henk Klaassen bijvoorbeeld heeft broedende veldleeuwen aantroffen in het stuk tussen Wylerbaan en Boersteeg. Stijn Schreeven heeft de poel achter de Boersteeg geïnventariseerd op libellen (zie zijn artikel in het vorige Milieujournaal). Rond de Boersteeg worden regelmatig reeën waargenomen. En de drie poelen langs de spoorlijn ontwikkelen zich heel aardig met gewone waterranonkel. Langs de geplagde oevers staan kamgras en grote kattenstaart.

In de komende jaren willen we doelgericht soorten gaan inventariseren, zodat we de ecologische ontwikkeling van de EVZ goed kunnen volgen en indien nodig het beheer kunnen bijstellen. Vrijwilligers die (een deel van) dit werk op zich willen nemen zijn van harte welkom. Ook als u een keer met familie of vrienden aan de slag wilt in de natuur, bijvoorbeeld wilgenopslag verwijderen, dan horen we graag van u en bekijken we samen waar er werk kan worden uitgevoerd.

Nel van den Bergh
Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek

www.ooijpolder-groesbeek.nl